

Težko za delavce

Predstavnikom delavcev ne uspe doseči odgovornega ravnanja kupcev privatiziranih podjetij

Piše: Klemen Košak

Ob vsaki prodaji državnega podjetja sestanki s predstavniki paradržavnih prodajalcev potekajo enako, trdi Goran Lukić iz Zveze svobodnih sindikatov.

Na srečanjih ob njem sedijo člani sveta delavcev v podjetju, na drugi strani mize pa zaposleni v Slovenskem državnem holdingu ali Modri zavarovalnici ter njihovi svetovalci iz odvetniške pisarne Jadek & Pensa. »Govorimo jim, naj se v kupoprodajno pogodbo zapiše, da novi lastnik ne bo selil proizvodnje ali sedeža podjetja, da ne bo odpuščal, da bo ohranil slovenske dobavitelje ...« našteta Lukić, »oni potem delajo kljukice ali križce. Oziroma skoraj izključno križce.« Ob zavračanju teh, tako imenovanih necenovnih zahtev vedno slišijo enako pojasnilo. Pomenile naj bi nedovoljeno državno pomoč.

Državna pomoč je v Evropski uniji načeloma prepovedana oziroma je dovoljena le v izjemnih primerih. Ko gre za prodajo državnih podjetij, evropska komisija meni, da nedovoljene državne pomoči ni bilo, če se država v vlogi prodajalca obnaša, kot bi se obnašal zasebni lastnik, ki prodaja svoje podjetje.

Evropska komisija izhaja iz prepričanja, da želi vsak zasebni prodajalec doseči čim višjo ceno, in to tako, da privabi čim več potencialnih kupcev. Ker kupnina v primeru privatizacije pomeni javna in ne zasebna sredstva, naj bi obstajalo tveganje, da se država ne trudi prodati čim dražje, ampak ima druge cilje. In če je kupnina nižja, kot bi lahko bila, novi lastnik pridobi prednost pred konkurenti na trgu. To naj bi bila nedovoljena državna pomoč.

Zato evropska komisija državam prepoveduje, da bi kupcem postavljale pogoje, ki bi omejevale število ponudnikov za delež v podjetju, ter pogoje, ki bi zniževali ceno.

Ko država prodaja podjetja, se mora obnašati, kot bi se obnašal zasebni prodajalec. Od kupca lahko zahteva zgolj, da se položaj delavcev ne spremeni.

Pogoji, za kakršne si prizadevajo sindikati, so tak primer. Vanje ne bi privolili vsi potencialni kupci in tisti, ki bi, bi v zameno znižali kupnino.

Nedostopni kupec

Sindikalisti pravila in njihovo razlago poznajo, vendar imajo pomisleke. Sonja Kos, sekretarka sindikata kemične, nekovinske in gumarske industrije, se spominja, da so prodajalci domžalskega podjetja Helios delavcem zagotavljali, da bo v kupoprodajni pogodbi tudi zaveza novega lastnika, avstrijskega Ringa, da ne bo odpuščal. Pozneje naj bi se izkazalo, da se je zavezal zgolj, da bo »ohranjal število zaposlenih«. »Nato so odpuščali v proizvodnji in zaposlovali v marketingu in odnosih z javnostmi,« trdi Sonja Kos.

Dejanska zaveza kupca delavcem še zdaleč ni tako všeč kot tista, ki jim je bila obljubljena. Vendar ta primer morda kaže na to, da država kupcu vseeno lahko postavi pogoje, kakršne želijo sindikati.

»V pogodbo je možno zapisati vse, če se seveda evropska komisija ne odloči za presojo,« razlaga dr. Janja Hojnik z mariborske pravne

fakultete, »če bi do presoje prišlo, pa bi bile dovoljene tiste zaveze, ki pomenijo kogentne pravice delavcev.« To pomeni, da je dovoljeno od kupca zahtevati, da se položaj delavcev ob spremembi lastnika ne sme spremeniti. »Seveda lahko potem novi lastnik sprejema odločitve, ki bi jih smel tudi prejšnji lastnik,« pojasnjuje Janja Hojnik. Če novi lastnik ugotovi presežek zaposlenih, jih torej lahko odpusti, pri čemer mora seveda upoštevati zakonsko določene pravice delavcev.

Ključ je seveda v tem, da se delavci bojijo, da bo novi lastnik v odnosu z njimi sprejemal odločitve v njihovo škodo, kakršnih prejšnji lastnik ni, čeprav bi jih formalno lahko. Zato sindikati želijo spremeniti zakon o prevzemih, »da bo omogočil zaščito tudi interesov zaposlenih«.

Goran Lukić in drugi sindikalisti dvomijo, da bi res šlo za nedovoljeno pomoč v prav vseh primerih, kot jim zatrjujejo paradržavni prodajalci. »Govorijo nam, da tako izhaja iz pravne prakse, a dejstvo je, da evropska komisija preuči vsak primer posebej,« opozarja.

V Slovenskem državnem holdingu priznavajo, da bi lahko kljub svojemu razumevanju državne pomoči v postopke privatizacije vključili zahteve sindikatov. »Če bi to storili, bi morali zaradi izogibanja nezakonitosti in poznejši razveljavitvi transakcije državno pomoč priglasiti evropski komisiji,« je v imenu SDH sporočila svetovalka za odnose z javnostmi Nataša Novak. Priglasitev bi morali natančno pripraviti ter nato čakati s postopkom privatizacije, dokler komisija državne pomoči ne odobri. Po besedah Nataše Novak take zadeve komisija povprečno rešuje leto in pol.

Sindikati sprememb zakona še nimajo pripravljenih, a verjetno se niti ne bodo toliko osredotočali na to, ali lahko Slovenija privatizira brez ovir, ki izhajajo iz tega, da smo članica Evropske unije. Andrej Zorko iz Zveze svobodnih sindikatov trdi, da želijo v zakon predvsem vnesti zahtevo, »naj se v postopkih prevzemov zagotovi aktivno sodelovanje delavcev, posebej ko gre za zadeve, ki se tičejo njihovega ekonomskega in socialnega položaja«.

Če bi kupec na sestankih slišal zahteve predstavnikov delavcev, je po Zorkovem prepričanju velika verjetnost, da jih bo upošteval. Tudi če kupec privoli v zahteve delavcev, to namreč ne bi bila nedovoljena državna pomoč, če država teh zahtev ne postavi formalno kot pogoj za nakup. Zdaj delavci stikov s kupcem sploh nimajo, zaustavi jih že prodajalec z argumenti o nedovoljeni državni pomoči.

Odgovorni lastniki

Janja Hojnik se strinja, da bi sindikalni predlog delavcem koristil. Tudi če jim s spremembo zakona ne bi uspelo, jim svetuje, naj bodo aktivni. »Vsak angažma pomaga, tudi prek medijev. Tako se kupec informira

Leta 2011 so delavci Heliosa protestirali proti prodaji podjetja. Obljubili so jim, da jih ne bodo odpuščali. Koliko časa bodo še držali obljudi? / Foto: Daniel Novaković, STA

o delavskih zahtevah in bolje ve, kaj ga čaka po nakupu.«

Hkrati razume, da bi prodajalce to lahko motilo, saj mu zniža kupnino. »To je podobno, kot če prodajate stanovanje, v katerem je najemnik, ki se 'vtika' v prodajo.«

kljub vsemu se ji ne zdi pravno sporno, če bi država ob privatizaciji postavila še kakšen drug pogoj kot najvišjo ceno. Evropska komisija verjetno ne bi imela nobenih pripomb, če bi Slovenija podjetja prodajala zgolj družbeno odgovornim kupcem, takim, ki bi skrbeli za delavce in za okolje. »Država bi za to morala še posebej skrbeti, pa čeprav zaradi tega dobi nižjo kupnino,« trdi Janja Hojnik.

To je tudi namera države. Sredi maja je vlada vložila spremembe zakona o prevzemih, ki bi po novem v večji meri omogočal, da država privatiziranim podjetjem poišče dolgoročne in kakovostne lastnike, ki bi skrbeli za razvoj podjetji. Kupec bi moral razkriti, kakšne načrte ima s premoženjem družbe, uprava prevzetega podjetja pa bi morala sporočiti, ali je kupcu pred prevzemom obljubila, da bo premoženje zastavila ali zavarovala. Več primerov v zadnjem času je namreč pokazalo, da bi bile takšne spremembe koristne. x

Tajkuni?

Policija še vedno preiskuje prevzem Heliosa

Kljub temu da si sindikati prizadevajo za spremembo zakona o prevzemih, so prepričani, da je bil že aktualni zakon v primeru prodaje Heliosa kršen.

Po zakonu mora kupec pred prevzemom pripraviti ponudbeni dokument oziroma prospekt, ki mora vsebovati vse potrebne podatke, da imetniki vrednostnih papirjev oblikujejo ustrezno odločitev glede sprejema prevzemne ponudbe. V prospektu za Helios je bilo po besedah sindikalistke Sonje Kos zapisano, da novi lastnik, avstrijski Ring, ne bo obremenjeval Heliosovega premoženja.

25. aprila lani je Ring od slovenske agencije za trg vrednostnih papirjev dobil dovoljenje za prevzem Heliosa. Isti dan je na Heliosovo premoženje vpisal hipoteko v višini 400 milijonov evrov. Pred tem je bil

Helios zadolžen za manj kot sto milijonov evrov. Ring je sredstva za prevzem dobil od ameriških skladov Blackstone in Templeton, pri tem pa se je po neuradnih podatkih zavezal, da bo, ko bo lastnik, za poplačilo posojila zastavil premoženje Heliosa.

V Heliosovi službi za odnose z javnostmi so to vedno ostro zavračali. V primeru hipoteke naj bi šlo za dolgoročno prestrukturiranje dolga pri različnih bankah, zaradi česar naj bi bila skupna višina hipoteke pač tako visoka, dejanska zadolžitvev Heliosa pa naj bi znašala 84,6 milijona evrov.

Eden izmed tistih, ki so vztrajali, da je bil prevzem Heliosa tajkunski, je bil tudi takratni minister za gospodarstvo Metod Dragonja. Kupci naj bi zastavili njegovo premoženje in mu naložili bremena, »ki niso povezana z delovanjem družb iz skupine Helios in ki bodo pomenila veliko breme pri delovanju podjetja v prihodnje«, je dejal.

Dragonja je napovedal kazenske ovadbe, a jih potem ni vložil, ampak je odprta vprašanja posredoval agenciji za trg vrednostnih papirjev. Tam nam je pomočnica

direktorja Laila Lahmadi - Jelenič ta teden pojasnila, da so izvedli nadzor, v katerem so upoštevali vse informacije, ki kažejo na sum kršitve zakona o prevzemih. »V postopku nadzora ni bilo ugotovljenih kršitev zakona,« je sporočila.

Agencija naj bi sicer že v postopku prevzema od Ringa dobila dokazila, da za poplačilo sredstev, s katerimi je kupil Helios, Ring ni na kakršenkoli način obljubil, da bo v zameno zastavil premoženje Heliosa. Pri tem v agenciji poudarjajo, da »je za resničnost in popolnost podatkov, navedenih v prospektu, odgovoren izdajatelj in ne ATVP«.

Sonja Kos vztraja, da ima dokaze, da je Ring premoženje Heliosa obremenil, še preden je od ATVP dobil dovoljenje za prevzem. To očitno ni bilo dovolj, zanašanje na agencijo se je izkazalo za neplodno. Še vedno pa obstaja možnost, da bo za neresnice v procesu prevzema, če je seveda šlo za to, kdo odgovarjal. Policija namreč še vedno vodi predkazenski postopek, ki ga je začela na predlog sindikatov in sveta delavcev v Heliosu. x